

تعامل دیانت و سیاست در ایران

موسی نجفی

پاییز ۱۳۹۳

سرشناسه	: نجفی، موسی، ۱۳۴۱-
عنوان و نام پدیدآور	: تعامل دیانت و سیاست در ایران / موسی نجفی
مشخصات نشر	: تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۸.
مشخصات ظاهری	: سه، ۴۰۲ص: مصور، نمونه، عکس.
فروست	: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، غرب‌شناسی، غرب‌گرایی و غرب‌ستیزی ایرانیان؛ ۱.
یادداشت	: کتابنامه به‌صورت زیرنویس.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: دین و سیاست -- ایران -- تاریخ -- قرن ۱۳ ق. - ۱۴.
موضوع	: ایران -- تاریخ -- قرن ۱۳ ق. - ۱۴.
موضوع	: ایران -- سیاست و حکومت -- قرن ۱۳ ق. - ۱۴.
شناسه افزوده	: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران
رده‌بندی کنگره	: ۷۵/۹۵۵DSR ۱۳۷۸۱۴۰۷ ۳۷/ن
رده‌بندی دیوبی	: ۷۵/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۳-۲۷۰۵۴

تعامل دیانت و سیاست در ایران

نویسنده: موسی نجفی

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

تهران، خیابان ولی‌عصر، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، نبش چناران، شماره ۵

صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۱۹۷۵ تلفن: ۲۲۰۰۳۴۶۹ دورنگار: ۲۲۶۰۲۰۹۶

پست الکترونیکی: info@iichs.org نشانی وب: <http://www.iichs.org>

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

چاپ دوم: پاییز ۱۳۹۳

تعداد: ۷۰۰

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق این اثر متعلق است به مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

مرکز توزیع: نمایشگاه و فروشگاه سرای تاریخ

آدرس: تهران، خیابان ولی‌عصر، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، نرسیده به میدان فرشته پلاک ۱۱

تلفکس: ۲۲۶۰۲۰۹۶ نشانی وب فروشگاه: www.iichstore.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	یک
بخش اول: فتوای تطهیر سیاست ایران.....	۸۶-
گفتار اول: جریان‌شناسی تحریم در تاریخ فکر سیاسی ایران.....	۴۰-
گفتار دوم: میرزای بزرگ شیرازی، پایه‌گذار عصر تحریم.....	۷۶-
گفتار سوم: عبدالحکریم «خبری» در عصر «بی‌خبری».....	۸۶-
بخش دوم: مناسبات سیاسی زعمای دین در نفی سلطه غرب در ایران.....	۱۲۱-
گفتار چهارم: مقابله دینی با سیاست امتیازنامه‌ها.....	۱۰۵-
گفتار پنجم: نفی منافع نفوذ اروپا در ایران در منطق سیاسی سید	
حجت‌الاسلام شفتی.....	۱۲۱
بخش سوم: تفسیر شریعت‌خواهان از مشروطیت.....	۱۸۲-
گفتار ششم: ضابطه اجتهادی علیه بدعت غرب؟ رایی.....	۱۴۱-
گفتار هفتم: تحلیل و ارزیابی اندیشه سیاسی صاحب‌مقام و مسافر.....	۱۶۵-
گفتار هشتم: مشارکت سیاسی در نظام حکومتی قدرمدیر.....	۱۸۲-
بخش چهارم: مقابله فرهنگ دینی با سیاست تهاجم فرهنگی غرب.....	۲۴۵-
گفتار نهم: اولین مرکز مناظره آزاد عقیدتی بین علمای شیعه و مبلغان	
مسیحی، سنه ۱۳۲۰ هجری.....	۱۹۸
گفتار دهم: اصول شناخت تاریخ ایران در دو قرن اخیر.....	۲۴۵-
تصاویر.....	۲۵۶-

بخش پنجم: چند کتاب و رساله سیاسی از زعمای دینی..... ۳۹۴-۵۹

رساله اول: گفتگوی امام مصلح شیخ محمدحسین کاشف الغطاء با سفرای

انگلستان و آمریکا در بغداد..... ۳۲۰-۲۶۱

رساله دوم: خطابه در خصوص اتحاد اسلامیة مسلمین ۳۳۵-۳۲۱

رساله سوم: درباره فتاوی جهاد در انقلاب اسلامی عراق علیه انگلستان ۳۵۵-۳۳۷

رساله چهارم: تاریخ مختصر نفت در دنیا به قلم حضرت آیت الله زند کرمانی ۳۹۴-۳۵۷

نامهای اشخاص ۴۰۲-۳۹۵

www.ketab.ir

پیشگفتار

بسم الله الرحمن الرحيم

با ورود به عصر ختمی مرتبت محمد مصطفی (ص) و با سلام بر
عترت پاک و بزرگوارش.

خداوند رحیم و مهربان می‌کنیم که توفیق عطا فرمود تا بتوانیم
گوشه‌ای از تاریخی سه‌با ناساخته و بزرگ ایران را با نقش‌آفرینی
انسانهایی سترگ به خدمت در آوریم.

مجموعه حاضر شامل ده گفتار تاریخی، فکری و سیاسی پیرامون
نقش زعمای شیعه و اصول فکر سیاسی آنان درباره مسئله نفوذ غرب در
ایران است. مباحث کتاب را با چند رساله تاریخی و سیاسی از زعمای
شیعه تکمیل کرده‌ایم تا ضمن استناد بخشید به مباحث مزبور، توانسته
باشیم غنای متون و رسائل شیعیان را در این زمینه‌ها بهتر و روشن‌تر
نشان داده باشیم.

نکته اصلی و محور توجه در این کتاب، «مسئله سیاست لائیزم» غرب
و یا از زاویه‌ای دیگر «لائیزم سیاسی غرب» در ایران است. بی‌تردید این
موضوع نه تنها در تاریخ تحولات ایران، موضوعی جدی و مرکزی برای
مطالعه و تحقیق است، بلکه از جمله مسائل و مواردی است که با زمان
حاضر و به احتمال قریب به یقین با حیات دهه‌های آتی ما هم پیوندی

ناگسستگی و ضروری دارد.

طرح دقیق‌تر و توجه ریشه‌ای به این زمینه فکری و سیاسی، نه تنها شناخت بسیاری از معضلات تاریخی گذشته را میسر خواهد کرد، بلکه در خصوص مسأله فراگیر «غرب و غربیان در ایران»، مجال تفکری عالمانه‌تر را خواهد داد.

اول‌گرایی شیعه، حفظ اصول تشیع و ارزشهای آن در جامعه ایران و البته علان، کالبدشناسی نهضت‌های دینی شیعیان و همچنین اجتهاد سیاسی، مجتهدین و صاحبان فتوا در برخورد با این مسئله از جمله مباحث و مسائل پژوهشی است که در این کتاب بسیار به آن توجه شده است.

موضوعها، گفتارها و مسائل مورد بحث هر چند در حوزه تاریخ تحولات دو قرن اخیر ایران ویژه و نهضت تحریم (تنباکو) و قانون آزادی (مشروطه) دور می‌زند، با این حال غی و گفتار، به تحولات حوزه فکری عراق و همچنین در مورد چند مقطع تاریخی مانند مسئله هرات و نامه آیت‌الله شفتی (سید حجت‌الاسلام) و مسئله رویترز و فراماسونری و برخورد آیت‌الله حاج ملاعلی کنی هم توجه شده است. موضوع مهم تعاطی افکار و یا به تعبیر امروزی «برخورد تمدنها و یا ادیان و فرهنگ‌ها» نیز طی دو فصل از کتاب ارزیابی شده، که مسئله قضیه «انجمن صفا» و «فتنه» و با داعیان عیسوی و گفتار محاوره‌ای آیت‌الله کاشف‌الغطاء با دو سفیر مغرب‌زمین از آمریکا و انگلیس، نقطه عطف این توجه در مباحث تعامل دیانت و سیاست است.

اهمیت شناخت تاریخ معاصر ایران و ارتباط آن با اندیشه‌های سیاسی و مباحثی مثل جامعه‌شناسی سیاسی، مردم‌شناسی و شناخت نهضتها و تأثیر آن در تحولات فکری و سیاسی دهه‌های اخیر هم از جمله موارد موضوعاتی است که در گفتار مربوط به اصول شناخت تاریخ دو قرن اخیر

ایران مورد توجه و دقت واقع شده است. در نگاهی کلی و اجمالی، آنچه از مجموع مباحث و رسائل به دست می‌آید، موضوعیت «تهاجم فرهنگی غرب» در تاریخ معاصر ایران به عنوان صورت مسئله اصلی در تمامی بخشهای کتاب است؛ این صورت مسئله در هر جا به دنبال جوابی است که «دین و دینداران شیعه‌مذهب» بدان داده‌اند.

از نظر روش‌شناسی، پیرامون این پرسش و پاسخ تاریخی، رفت و نشست مدام بین «تاریخ تحولات» با «تاریخ اندیشه‌ها» ضروری می‌نماید. البته این رفت و برگشت اگر با احتیاط و تحقیق دقیق صورت پذیرد و این پرسش و پاسخ به درستی طراحی، بازسازی و تقریر شود، حاصل کار می‌تواند نرسیده به «بصیرت تاریخی» را در پی داشته باشد و این شاید گام نهادن به اندیشه‌ها برای حل معضلی باشد که از دو قرن قبل تا به امروز همچنان مسئله اصلی ما در ایجاد بحرانها و چالشهای مختلف بوده است. مسئله‌ای که با «عرب و غربیان در ایران»، هر روز و هر سال به شکلی جلوه‌گر می‌شود.

موسی نجفی

۱۷ ربیع‌الاول ۱۴۲۰

تیرماه ۱۳۷۸